

Η Ελεάνα Γεωργούλη, ο Βούτσεκ, η βία και ο νεοέλληνας

Γεωργία Οικονόμου

2014

Ο Βούτσεκ γράφτηκε το 1836 στη Γερμανία, από τον 24χρονο Γκέοργκ Μπύχνερ (1813-1837), που πέθανε πριν προλάβει να το ολοκληρώσει.

Το έργο αυτό, με τις μικρές αποσπασματικές του σκηνές, και την αινιγματική τους ακολουθία, έμελλε να επηρεάσει όσο λίγα το θεατρικό τοπίο του 20ού αιώνα, καθώς αποδομεί ολόκληρο το θρησκευτικό, στρατιωτικό, επιστημονικό και οικογενειακό οικοδόμημα της σύγχρονης κοινωνίας, όπου η βία και η εκμετάλλευση βρίσκονται στον πυρήνα των ανθρώπινων σχέσεων κάθε είδους.

Φέτος παρουσιάζεται για δεύτερη χρονιά από την **Ομάδα Σημείο Μηδέν** στο Νέο Χώρο του Θεάτρου Άττις σε σκηνοθεσία **Σάββα Στρούμπου**. Εμείς στην προσπάθειά μας να εξιχνιάσουμε λίγο την προσωπικότητα του κεντρικού ήρωα του Μπύχνερ, μιλήσαμε με την **Ελεάνα Γεωργούλη** που υποδύεται την Μαρία, τη γυναίκα δηλαδή του Βούτσεκ και στην πορεία η συζήτησή μας πήρε άλλες διαστάσεις...

Πείτε μας λίγα λόγια για την παράσταση αυτή

Το έργο γράφτηκε το 1836. Είναι ένα χρονικό του παραληρήματος του στρατιώτη Βούτσεκ, ο οποίος ζώντας υπό άθλιες συνθήκες, στρέφει όλη τη βία που καταπίνει από το γιατρό και τον λοχαγό του στρατοπέδου στο να σκοτώσει τη γυναίκα του, επειδή τον απάτησε. Αυτό που κάνει το έργο πρωτοποριακό για τα δεδομένα της εποχής που γράφτηκε, είναι αφενός ο ήρωάς του και αφετέρου το ύφος του. Μέχρι και τον Βούτσεκ, ήρωες θεατρικών έργων ήταν βασιλείς και ευγενείς. Ο Μπύχνερ διαλέγει για ήρωά του ένα ανθρωπάκι από την κατώτερη στιβάδα της κοινωνικής και ταξικής ιεραρχίας και του δίνει φωνή. Η γραφή είναι πρωτοποριακή γιατί απουσιάζει όλος ο λυρισμός που παρατηρείται σε έργα συγγραφέων όπως ο Γκαίτε και ο Σίλλερ. Το κείμενο είναι γραμμένο αποσπασματικά, οι διάλογοι κοφτοί και οι σκηνές μπορούν να αλλάξουν θέση και σειρά στο έργο.

Ο Βούτσεκ είναι ένα από τα αγαπημένα έργα των Ελλήνων σκηνοθετών, γι' αυτό και έχει παρουσιαστεί ουκ ολίγες φορές. Τι το διαφορετικό θα δούμε στην παράσταση αυτή;

Δεν γνωρίζω για τις άλλες παραστάσεις, καθώς δεν έχω δει ποτέ άλλο ανέβασμα του Βούτσεκ. Στη δική μας παράσταση κεντρικός άξονας είναι το παραλήρημα του ήρωα. Από την πρώτη στιγμή μπαίνουμε στη θερμοκρασία της τρέλας του, με τα υπόλοιπα πρόσωπα (Μαρία, Γιατρός, Λοχαγός, Αντρέας, Θεατρίνος) να λειτουργούν ως μεγεθυμένες προβολές του ιλίγγου του. Ένα μαχαίρι που κρέμεται από ψηλά κι ένα μακρόστενο πατάρι, χωρίς καθόλου σκηνικά φιλοξενούν τη δράση, με τους θεατές-μάρτυρες, να περικυκλώνουν τη σκηνή.

Πού αγγίζει η παράσταση τον θεατή;

Κάθε θεατής έχει τον δικό του ψυχισμό με τις δικές του ευαισθησίες. Σαν θίασος δεν δουλεύουμε ποτέ με αυτοσκοπό τη συγκίνηση, απεναντίας τολμώ να πω, πως πολλές φορές της αντιστεκόμαστε με νύχια και με δόντια...Και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να ξεσπά απρόσμενα τόσο για εμάς τους ηθοποιούς όσο και για τους θεατές. Ένα κοίταγμα, μια χειρονομία, ένα ράγισμα της φωνής.

Γιατί ο Βούτσεκ αντί να σκοτώσει το λοχαγό ή το γιατρό, αντί να αποδράσει, επιλέγει να σκοτώσει την ίδια τη γυναίκα του;

Γιατί μόνο αυτή θα μπορούσε να σκοτώσει... Ο Βούτσεκ δεν γίνεται φονιάς επειδή απατήθηκε ως σύζυγος. Οδηγείται στο φόνο ως τη μοναδική διέξοδο της βίας που τον έχει ισοπεδώσει. Σκοτώνει αντανακλαστικά και τη στιγμή που σκοτώνει δεν σκοτώνει τον δυνάστη του, αλλά σκοτώνει τον όμοιό του, σκοτώνει ένα κομμάτι του εαυτού του, σκοτώνει ό,τι υπάρχει στη ζωή του πιο ιερό. Αυτή η ανθρωποφαγία δεν παρατηρείται και σήμερα; «Φταίνε οι μετανάστες» ή «φταίνε οι δημόσιοι υπάλληλοι», ή «φταίνε οι διαδηλώσεις», «φταίνε οι καθαρίστριες», «φταίνε οι δάσκαλοι»; Όλη τη βία που τρώμε από τα πάνω μια χαρά την καταπίνουμε και έπειτα τη στρέφουμε στον όμοιο, στον αδύναμο, στον αδελφό και χτυπάμε αλύπητα... Για αυτή τη μοναξιά μιλάει ο Μπύχνερ...

Μπορείτε να δικαιολογήσετε αυτή τη βία του Βούτσεκ;

Μπορώ να την κατανοήσω...Είναι η βία του καταπιεσμένου, είναι η βία ως ορμέμφυτο που γεννά έναν παράλογο κόσμο, είναι η βία που υπάρχει και στρέφεται στον όμοιο όντας συνάμα και αυτοκαταστροφή...

Εμείς γιατί πιστεύετε πως δεν αντιδρούμε απέναντι σ' όλα αυτά που μας έχουν φτάσει σήμερα, στην Ελλάδα της κρίσης;

Δεν νομίζω ότι δεν αντιδρούμε. Υπάρχει κόσμος που αντιδρά, και μάλιστα πολύς. Να πάρουμε το παράδειγμα των καθαριστριών του Υπουργείου Οικονομικών που δίνουν έναν συγκινητικό αγώνα. Σίγουρα το κίνημα βρίσκεται σε ύφεση τα τελευταία 2 χρόνια, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν έπονται σημαντικοί αγώνες. Δεν λέω πως τα πράγματα είναι αισιόδοξα. Νομίζω ότι βιώνουμε σαν πολίτες τις παθογένειες του συστήματος που μας γαλούχησε. Έχουμε συνηθίσει έναν ατομικίστικο και καταναλωτικό τρόπο ζωής και ακόμα κι όταν θέλουμε να οργανωθούμε ή να δημιουργήσουμε συλλογικότητες, μας κυνηγά ο εαυτός μας και οι συνήθειες μιας ολόκληρης ζωής. Έβλεπα πρόσφατα το ντοκιμαντέρ της Αλίντας Δημητρίου με τίτλο «Πουλιά στο βάλτο», που αφορά στον αγώνα των γυναικών στην Εθνική Αντίσταση. Περιέγραφαν την καθημερινότητα των αγωνιστών του ΕΑΜ, από τα τρικάκια που μοίραζαν, μέχρι την παράνομη δουλειά, μέχρι το τουφέκι και το βουνό, τα βασανιστήρια και την αυτομόρφωση στις φυλακές. Μια γυναίκα είπε το εξής ανατριχιαστικό: «Να είσαι νέος και να ζεις σε μια τέτοια εποχή. Να φεύγεις από το σπίτι σου το πρωί και να μην ξέρεις, θα γυρίσεις; Δε θα γυρίσεις; Ο εαυτός μας το είχε υπερβεί το εγώ, ήμασταν μια ολότητα, ένα σώμα όλοι. Εκείνη την εποχή το εγώ δεν υπήρχε, υπήρχε μόνο το εμείς. Γιατί όταν εσύ κατέβαινες στη διαδήλωση και είχες απέναντί σου τα τανκς, δεν αγωνιζόσουν για τον εαυτό σου, γιατί πέθαινες ... μπορούσες και να πεθάνεις, γι αυτό πήγες. Ζούσες όμως για τους άλλους, ζούσες για την απελευθέρωση. Ήσουν δηλαδή στα ανώτερα ηθικά επίπεδα του ανθρώπου». Δεν είναι λοιπόν ότι στην Ελλάδα δεν αντιδρούμε, αλλά σε παγκόσμια κλίμακα αυτό το μέγεθος της ανθρώπινης ηθικής και αγωνιστικότητας έχει χαθεί... Και πρέπει να το ξαναβρούμε.

Πέραν της υποκριτικής σας ιδιότητας, διδάσκετε και γιόγκα τα τελευταία χρόνια. Θα μας μιλήσετε λίγο για τη σωματικότητα των παραστάσεων της ομάδος Σημείο Μηδέν, αλλά και για το πώς συνδυάζονται οι δύο αυτές ιδιότητες;

Θα χαρακτηρίζα τον τρόπο εργασίας της ομάδας, ολοσωματικό. Μέσα από διαρκή πρακτική εξάσκηση, μέσα από κονταροχτύπημα ωρών στην έρευνα, στόχος μας είναι το σώμα να ξεχάσει τις οικείες συμπεριφορές και την επιβεβλημένη κανονικότητα και να αφηθεί, για να γίνει όχημα για το ρόλο και τα υλικά της δραματοουργίας του σκηνοθέτη μας και του

κειμένου. Αποκηρύσσεις το «εγώ» -όπως λέμε και παραπάνω- για να φτάσεις στο ρόλο. Στην πρακτική της Γιόγκα πάλι το κομμάτι το σωματικό (asanas) έρχεται κι αυτό με τη σειρά του να δουλέψει το φυσικό σώμα και να το καθαρίσει από όλα τα κίβδηλα ερεθίσματα, απ' όλες τις αγκυλώσεις, ώστε το σώμα να γίνει κανάλι, να κυκλοφορήσουν ελεύθερα ο νους και το πνεύμα και να ανοίξει η πρόσληψη. Πού βρίσκεται το κυρίως σημείο επαφής των 2 αυτών πειθαρχιών; Κυρίως σε αυτό που λέμε στη yoga: Svādhyāya, στη μελέτη στου εαυτού.

Μελλοντικά σχέδια;

Μετά τον Βούτσεκ θα ανεβάσουμε ξανά την "Σωφρονιστική Αποικία" του Κάφκα που παρουσιάστηκε το καλοκαίρι στο Φεστιβάλ Αθηνών και στη συνέχεια το «Εμείς» του Γιεβγκένι Ζαμιάτιν (1η Πανευρωπαϊκή παρουσίαση). Οι 3 αυτές παραστάσεις, θα παρουσιαστούν υπό το γενικό τίτλο «Τριλογία της απο-ανθρωποποίησης».